

Krótkie łańcuchy dostaw (sprzedaż bezpośrednia, MLO, RHD)

Konsumenci coraz częściej poszukują świeżej i niskoprzetworzonej żywności wytwarzanej w gospodarstwach rolnych czy niewielkich zakładach przetwórczych. To szansa na rozwój i pozyskanie dodatkowych źródeł dochodu, szczególnie przez nieduże gospodarstwa lub te położone na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Krótki łańcuch dostaw

To połączenie produkcji, dystrybucji i sprzedaży żywności, umożliwiające zmniejszenie liczby pośredników pomiędzy rolnikiem a konsumentem. Dzięki takim formom sprzedaży kupujący mają możliwość poznania osób, od których nabywają produkty, uzyskania informacji o procesie produkcji czy specyficznych walorach, a rolnicy mogą bezpośrednio poznać oczekiwania konsumentów.

Budowanie relacji rolnik, producent – konsument, wzmacnia świadomość konsumentką i poszerza wiedzę o żywności wysokiej jako-

ści, wytwarzanej na niewielką skalę. Rolnicy lub niewielkie zakłady produkujące żywność w stanie nieprzetworzonym lub przetworzonym mogą prowadzić swoją działalność w następujących formach:

- dostawy bezpośrednie,
- sprzedaż bezpośrednia,
- rolniczy handel detaliczny,
- działalność marginalna, ograniczona i lokalna.

Dostawy bezpośrednie

To działalność polegająca na sprzedaży nieprzetworzonych produktów pochodzenia roślinnego z własnego gospodarstwa, konsumentowi końcowemu lub zakładowi prowadzącemu sprzedaż konsumentowi końcowemu. W ramach dostaw bezpośrednich, rolnik może sprzedawać zboża, owoce, warzywa, ziola i grzyby uprawne, pochodzące wyłącznie z własnych upraw lub hodowli producentów produkcji pierwotnej, niestanowiących działów specjalnych produkcji rolnej oraz surowce

pochodzące z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego, a także produkty kiszone i suszone.

Działalność w ramach dostaw bezpośrednich może być prowadzona na terenie województwa, w którym jest prowadzona produkcja pierwotna lub na terenie przyległych województw.

Każdy rolnik ma obowiązek złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Zasady prowadzenia dostaw bezpośrednich reguluje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych.

Sprzedż bezpośrednia

Jest najczęściej praktykowaną formą krótkiego łańcucha dostaw. To bezpośrednia transakcja pomiędzy wytwórcą produktu, a klientem czy konsumentem. W ramach sprzedaży bezpośredniej rolnik może sprzedać produkty pochodzenia zwierzęcego wyprodukowane

wyłącznie z własnych surowców, jak tuszki lub podroby drobiowe, tuszki lub podroby zajęczaków, jaja, mleko, śmietanę, miód czy żywe ślimaki lądowe, w limitowanych ilościach. Ilości te określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego.

Sprzedż bezpośrednia może być prowadzona na obszarze województwa, w którym odbywa się produkcja lub sąsiadujących z nim województw. Na terenie innych województw można sprzedawać okazjonalnie, ale należy poinformować o tym fakcie powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia sprzedaży, w terminie 7 dni przed jej rozpoczęciem.

Sprzedż może być prowadzona na targowiskach, w gospodarstwach, ze środków transportu dostosowanych do sprzedaży żywności, a także podczas wystaw czy festynów.

Rolnicy planujący działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego, przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej, powiadamiają powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce planowanej produkcji o zakresie i wielkości produkcji oraz rodzaju produktów, co najmniej na 30 dni przed jej rozpoczęciem.

Wnioski o wpis zakładu prowadzącego sprzedaż bezpośrednią produktów pochodzenia zwierzęcego do rejestru zakładów są dostępne na stronach internetowych Powiatowych Inspektoratów Weterynarii.

Działalność Marginalna, lokalna i ograniczona (MOL)

Rolnicy i mali przedsiębiorcy mogą produkować i bezpośrednio sprzedawać konsumentom lub lokalnym sklepom czy restauracjom, wytwarzane przez siebie mięso i wyroby mięsne lub produkty rybołówstwa, produkty jajeczne, produkty mleczne, gotowe posiłki albo produkty na bazie siary.

Sprzedaż konsumentom końcowym nie jest ograniczona ilościowo i może odbywać się, np. w miejscu sprzedaży przylegającym do miejsca produkcji, z obiektów lub urządzeń ruchomych lub tymczasowych, w tym ze środków transportu, czy też z urządzeń dystrybucyjnych do sprzedaży żywności. Limitowane są natomiast dostawy do placówek handlu detalicznego.

Sprzedaż w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej konsumentowi końcowemu lub do punktów prowadzących sprzedaż detaliczną na rzecz konsumenta końcowego musi odbywać się na terenie jednego województwa lub na obszarach powiatów sąsiadujących z tym województwem lub na obszarach miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, położonych w województwach sąsiadujących z województwem, w którym prowadzona jest produkcja.

Te ograniczenia nie dotyczą sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego, konsumentowi końcowemu podczas targów czy festynów, organizowanych w celu promocji tych produktów. Należy jednak poinformować o tym na piśmie powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia sprzedaży, co najmniej na 7 dni przed dniem jej rozpoczęcia.

Zasady prowadzenia tej działalności reguluje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej.

Rolniczy handel detaliczny (RHD)

Jest formą działalności związaną z produkcją i sprzedażą żywności przez rolników, wprowadzoną ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników (Dz. U. poz. 1961) oraz Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu deta-

licznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz. U. poz. 2159). Od 1 stycznia 2019 roku do rolniczego handlu detalicznego mają zastosowanie także przepisy ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników do sklepów i restauracji (Dz. U. poz. 2242). Ustawa ta zawiera rozwiązania legislacyjne ułatwiające prowadzenie produkcji żywności i jej wprowadzanie na rynek przez podmioty działające w tzw. krótkich łańcuchach dostaw, także te prowadzące rolniczy handel detaliczny.

Rolnicy mogą rozpocząć działalność w ramach takiego handlu po złożeniu wniosku:

- u powiatowego lekarza weterynarii, na 30 dni przed rozpoczęciem planowanej działalności (produkty pochodzenia zwierzęcego lub żywność zawierająca jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego, czyli żywność złożona),
- u państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, na 15 dni przed rozpoczęciem planowanej działalności (żywność pochodzenia niezwierzęcego).

W ramach RHD możliwa jest sprzedaż produktów nieprzetworzonych oraz żywności przetworzonej (produkty mięsne, produkty mleczne, produkty złożone, przetwory z owoców i warzyw czy pieczywo) z przeznaczeniem dla konsumenta końcowego lub zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego. Dotyczy to także sklepów, restauracji, stołówek i innych placówek o podobnej charakterystyce, zlokalizowanych na obszarze województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz powiatów ościennych lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem.

Rolnik, który chce skorzystać z preferencji podatkowych, musi spełnić następujące warunki:

- żywność musi pochodzić w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu,

- sprzedaż odbywa się z zachowaniem limitów wskazanych w rozporządzeniu w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania,
- sprzedaż odbywa się z zachowaniem limitu przychodów do kwoty 40 000 zł.

Po przekroczeniu tej kwoty rolnik może wybrać formę opodatkowania. Oświadczenie o wyborze opodatkowania ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych na dany rok podatkowy należy złożyć nie później niż do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym producent uzyskał pierwszy przychód, albo do końca roku podatkowego, jeżeli pierwszy taki przychód uzyskał w grudniu roku podatkowego.

Rolnicy osiągający przychody w ramach rolniczego handlu detalicznego, prowadzą ewidencję sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych (odrębnie za każdy rok podatkowy). Ewidencja ta musi zawierać: numer kolejnego wpisu, datę uzyskania przychodu, kwotę przychodu, przychód narastająco od początku roku, a także ilość i rodzaj przetworzonych produktów. Dzielne przychody są ewidencjonowane w dniu sprzedaży. Ewidencja ta ma być dostępna w miejscu sprzedaży przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych.

Przetwarzanie produktów roślinnych i zwierzęcych i ich sprzedaż nie odbywa się przy zatrudnieniu osób na podstawie umów o pracę, umów zlecenia, umów o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze, z wyłączeniem tzw. usług szczególnych:

- uboju zwierząt rzeźnych i obróbki poubojowej tych zwierząt, w tym również rozbioru, podziału i klasyfikacji mięsa,
- przemiału zbóż,
- wytłoczenia oleju lub soku,
- sprzedaży podczas wystaw, festynów, targów przez rolnika prowadzącego działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Produkcja i sprzedaż żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego nie może być dokonywana z udziałem pośrednika. Wyjątek

stanowi tutaj możliwość udziału pośrednika w przypadku sprzedaży żywności pochodzącej z rolniczego handlu detalicznego konsumentowi finalnemu podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celu promocji żywności. Taki pośrednik może sprzedawać żywność wyprodukowaną w ramach rolniczego handlu detalicznego przez inny podmiot, o ile:

- sam prowadzi rolniczy handel detaliczny i sprzedaje wyprodukowaną przez siebie żywność podczas tych imprez,
- żywność zbywana przez niego w ramach pośrednictwa pochodzi od podmiotów prowadzących produkcję w tym samym powiecie, w którym pośrednik sam prowadzi taką działalność lub w powiecie sąsiadującym z tym powiatem.

Nadzór nad jakością handlową żywności znajdującej się w rolniczym handlu detalicznym sprawuje Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Żywność, sprzedawana w ramach rolniczego handlu detalicznego, musi spełniać wymagania w zakresie oznakowania, zgodnie z przepisami Rozporządzenia nr 1169/2011, Rozporządzenia w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych oraz Rozporządzenia w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolno-spożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej, a także innych szczegółowych przepisów odnoszących się do oznakowania, zależnie od rodzaju produktu.

Wprowadzenie możliwości wytwarzania przez rolników żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego umożliwiło rozwój rynku produktów wysokiej jakości wytwarzanych na niewielką skalę.

Izabela Michniewicz, DODR

Wrocław 2021 r.

redakcja i korekta: Agnieszka Siegel, DODR

opracowanie graficzne i skład: Ewa Kutkowska, DODR

fot. Ewa Kutkowska, Agnieszka Siegel, DODR